

СТАНОВЛЕННЯ КАР'ЄРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядаються проблеми та специфіка розвитку кар'єри магістрів з міжнародної інформації у процесі професійної підготовки. Особлива увага приділяється етапу професійного навчання. Пропонується варіант процесуально-змістовної моделі становлення кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації на етапі квазіпрофесійної діяльності. Комплексний супровід кар'єрного становлення студента в період навчання у закладі вищої освіти передбачає врахування професійних очікувань і установок; допомога в адаптації до майбутньої професійної діяльності; консультування з проблем особистісного росту і вибору індивідуальної кар'єрної траєкторії.

Ключові слова: професійна кар'єра, професійний розвиток, модель становлення кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації, принципи кар'єрного розвитку.

Лит. 6.

Lyudmyla Bohush, Lecturer of the Pedagogy Department

International Stepan Demyanchuk Economic and Humanitarian University

THE ESTABLISHING OF CAREER OF A FUTURE SPECIALIST IN INTERNATIONAL INFORMATION IN THE PROCESS OF TRAINING

The article deals with the problems and specifics of the career development of the students' obtaining MA degree in international information in the process of professional training. The particular attention is paid to the phase of professional education. A variant of the procedural and content model of career promotion of future specialists in international information at the stage of quasi-professional activity is proposed. Comprehensive support of the development of the student's career through a period of studying at a higher education institution involves the considering professional expectations and facilities; assistance in adapting to future professional activities; counseling on issues of personal growth and the choice of an individual career path.

A new look at the specifics of the career development of a future specialist shows it as a dynamic pursuit of certain career cycles, each of which consists of mini stages of professional development and is accompanied by a constant learning process.

The personal aspect involves the consideration of this phenomenon from the position of a personality, revealing the peculiarities of his or her vision of a career. The social aspect is expressed through the ideas of a career development from the point of view of society. The organizational aspect involves the understanding of a career as a purposeful professional growth, progressive advancement on official steps, changes in qualifications and remuneration.

These approaches to the interpretation of the career phenomenon make it possible to determine the career of a future specialists in international information not only as a process of purposeful and consistent professional development, the growth of authority, status in the social, economic, and moral spheres, expressed in advancing on the steps of the qualification hierarchy, in enhancing prestige in professional environment, but also as a process of building a holistic image of themselves as competent professionals.

Keywords: a professional career, professional development, a model of career development of a future specialist in international information, the principles of career development.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві триває період активних соціально-економічних перетворень, що обумовлюють зміну характеру вимог, що ставляться до майбутнього фахівця. Саме тому, однією із найважливіших проблем вищої освіти стає пошук нових підходів щодо підготовки компетентних, висококваліфікованих фахівців відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможних на ринку праці, відповідальних, цілеспрямованих, які вміють мобілізувати себе для вирішення професійних завдань, готових до професійної кар'єри.

Інтерес до проблеми становлення кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації в процесі навчання у вищій школі, обумовлений також і реформуванням усіх основних сфер суспільства, що спричинило і зміну відношення до багатьох процесів і явищ, які до сьогоднішнього дня залишалися поза увагою внаслідок їх негативного сприйняття або низького рівня актуальності. Сучасне уявлення про кар'єру істотно відрізняється від підходів, що зовсім недавно панували у вітчизняній теорії та практиці педагогічної освіти. Те, що раніше в освітньому

СТАНОВЛЕННЯ КАР'ЄРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

середовищі ототожнювалося з кар'єризмом, тепер є важливим показником акмеорієнтованого розвитку особистості в соціумі, становлення його професійної компетентності, підвищення рівня професіоналізму.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Проблема професійної кар'єри, кар'єрного росту – це порівняно нова наукова проблема. Кар'єра розглядається вченими як складне соціально-психологічне явище, що охоплює усі сфери життєдіяльності людини, як процес професійного та особистісного розвитку і професійного росту суб'єкта, як феномен в життєдіяльності людини, оскільки зумовлює істотні зміни її життєвого шляху в цілому, сприяючи найбільш повному всебічному розкриттю не тільки професійного, й особистісного потенціалу людини. Поставлена зарубіжними авторами (Т. Парсонс, Д. Холланд, Д. Сьюпер, Б. Швальбе, П. Чісхольм), вона отримала свій розвиток в роботах вітчизняних дослідників.

Поняття “кар'єра” стало використовуватися порівняно недавно. Однак, ще не вироблено єдиної трактовки змісту поняття “кар'єра” та її складових. Термін “кар'єра” має багато значень. Найпопулярніше визначення “кар'єри” – просування вперед за обраним шляхом діяльності, наприклад, отримання більших повноважень, більш високого статусу, престижу, влади, грошей. “Зробити кар'єру” – для нас, перш за все, означає домогтися престижного становища в суспільстві та високого рівня доходу. Кар'єра (італ. *carriera* – дія, життєвий шлях, поприще, від лат. *carus* – віз, візок) – швидке й успішне просування по службовій, суспільній, науковій та іншій діяльності, досягнення популярності, матеріальних благ у певному виді діяльності. Кар'єра (від франц. *carrière*) – це професійний шлях до успіху по службових сходинках, до престижного соціального статусу і положення у суспільстві. У соціальній психології і психології професійної діяльності кар'єра розглядається як індивідуальна послідовність атитюдів і поведінки, пов'язаної з досвідом і активністю у роботі впродовж усього життя. А. Поплавська визначає кар'єру як явище професійної діяльності, що відбиває послідовність займаних шаблів у виробничій, майновій або соціальній сфері [4]. Поняття “кар'єра” широко поширене на Заході (наприклад, в США профорієнтація часто взагалі називається “психологією кар'єри”. У країнах пострадянського простору існує своя традиція вживання слова “кар'єра” – це успіх в певному виді діяльності, але з деяким негативним відтінком (типу “кар'єризм”). В американській традиції кар'єра

(Дж. Сьюпер) – це “певна послідовність і комбінація ролей, які людина виконує протягом свого життя” [5].

К. Абульханова-Славська [1], Н. Альшевська [2], Л. Вороновська [3] представляли кар'єру як соціальну модель просування по посадовій ієрархії або модель професійного розвитку людини. Д. Сьюпер досліджував поняття кар'єри із психологічної точки зору як серію виконуваних особистістю ролей [5]. Є. Ковалевська розглядала кар'єру як індивідуально усвідомлені дії людини щодо власного професійного майбутнього, як очікувані шляхи самовираження і задоволення працею, поступове просування по службових сходинках, зміна навичок, здібностей, кваліфікаційних можливостей і розмірів винагород, пов'язаних із діяльністю працівника [2].

Мета статті – розкрити основні засади та специфіку розвитку кар'єри магістрів з міжнародної інформації у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сьогодні кар'єра – це не тільки діяльність, що сприяє просуванню по службі, професійного успіху, а й “збалансоване співвідношення, взаємодія процесів внутрішнього розвитку людини і його зовнішнього руху в освоєнні соціального простору” [6]. Відзначається і зміна системи поглядів на кар'єрне становлення фахівця: наукова парадигма переходить від ідеалізованої трактування цього поняття до його реалізації, що спирається на вимоги сучасної практики.

Новий погляд на специфіку розвитку кар'єри майбутнього фахівця полягає у ставленні до неї як до динамічного проходження визначених кар'єрних циклів, кожен з яких складається з міні-стадій професійного розвитку і супроводжується постійним процесом навчання. Виходячи із даного твердження, процесуальну сутність кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації можна розглядати в трьох аспектах: в особистісному, соціальному та організаційному.

Особистісний аспект передбачає розгляд цього феномена з позиції самої особистості, розкриває особливості бачення кар'єри її суб'єктом. Відповідно до цього є яскраве вираження суб'єктивної оцінки характеру протікання кар'єрного процесу, проміжних результатів розвитку кар'єри тощо. У даному випадку кар'єра є суб'єктивно усвідомленим судженням про своє професійне майбутнє, про очікувані шляхи самовираження і успіхи у професійній діяльності.

Соціальний аспект виражається через уявлення про кар'єру з точки зору суспільства.

СТАНОВЛЕННЯ КАР'ЄРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

По-перше, це вироблені у процесі розвитку суспільства кар'єрні маршрути, апробовані шляхи досягнення певних висот у тій чи іншій сфері професійної діяльності, в тій чи іншій галузі суспільного життя. По-друге, це усталені уявлення про характер руху за цими шляхами, пов'язані із швидкістю, траєкторією кар'єри, із використовуваними методами і способами.

Організаційний аспект передбачає розуміння кар'єри як цілеспрямованого професійного зростання, поступального просування по службових східцях, зміни кваліфікаційних можливостей і розмірів винагороди.

Дані підходи щодо тлумачення означеного феномену дозволяють визначити кар'єру майбутнього фахівця з міжнародної інформації не тільки як процес цілеспрямованого і послідовного професійного розвитку, зростання авторитету, статусу в соціальній, економічній, моральній сферах, виражений у просуванні по східцях кваліфікаційної ієрархії, в підвищенні престижу в професійному середовищі, а й як процес побудови цілісного образу себе як компетентнісного професіонала.

На жаль, сучасна система вищої освіти не забезпечує можливості для кар'єрного зростання майбутнього фахівця, так як в ній:

- відсутня цілеспрямована система професійного навчання кар'єри на різних етапах професійного розвитку;

- недостатньо розроблена система кадрової політики в освітніх установах;

- не забезпечуються права майбутніх фахівців різних рівнів кваліфікації на вибір індивідуальної освітньої траєкторії в процесі побудови кар'єри і захищеності на всіх її етапах;

- не проводиться діагностика і відбір талановитих студентів – майбутніх фахівців з міжнародної інформації для навчання на курсах резерву керівних кадрів;

- відсутня система комплексного супроводу становлення кар'єри магістрів з міжнародної інформації в процесі їх професійного навчання.

В результаті цього у майбутніх фахівців існує лише інтуїтивне уявлення про кар'єру, а студенти не володіють інформацією про можливості кар'єрного росту в системі професійної діяльності.

Професійний розвиток – складний і тривалий процес, який охоплює значний період життя людини. У психолого-педагогічній літературі виділяються чотири основних етапи професійного розвитку: професійне самовизначення, професійна освіта, професійна діяльність, досягнення професійної майстерності. Безумовно, найважливішим для забезпечення професійної

кар'єри магістрів з міжнародної інформації є етап професійної підготовки: чим раніше особистість починає замислюватися про те, чого вона бажає і що очікує від своєї майбутньої професійної діяльності, тим успішніше проходить процес її професійного і кар'єрного зростання.

Однак, сучасні концепції та підходи щодо дослідження професійної кар'єри недооцінюють значення даного етапу. Перевага віддається аналізу розвитку кар'єри в процесі професійної діяльності і професійного самовдосконалення. На наш погляд, кар'єрний ріст обумовлений, в першу чергу, професійною підготовкою, так як саме в ній здійснюється кар'єро-зорієнтований розвиток магістра, відбувається усвідомлення відповідності своїх здібностей і можливостей обраній спеціальності, планується майбутня професійна діяльність. Саме в цей період здійснюється формування особистісно-професійних якостей, необхідних для успішного становлення кар'єри: рис характеру, здібностей, моральної позиції, кар'єрної готовності, кар'єрних орієнтацій, кар'єрних компетенцій, кар'єрних цінностей тощо.

Визначення професійного навчання стартовим етапом у розвитку професійної кар'єри вимагає створення певних акмеологічних умов, однією з яких виступає проектування і впровадження в освітній процес вищої школи моделі становлення кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації. Запропонований нами варіант процесуально-змістовної моделі представляють наступні структурні елементи:

- розробка базових принципів становлення кар'єри магістрів з міжнародної інформації на етапі професійного навчання;

- стартова діагностика системоутворювальних чинників, що сприяють успішному кар'єрному становленню майбутнього фахівця з міжнародної інформації;

- цілеспрямоване планування кар'єри, розробка індивідуальних кар'єрних маршрутів;

- проектування цифрового середовища вузу;

- моніторинг становлення професійної кар'єри магістрів у період навчання у вищій школі.

Усі компоненти моделі взаємопов'язані між собою і мають ієрархічну структуру, логіку та послідовність.

Стартова діагностика передбачає розробку діагностуючого інструментарію для виявлення необхідних компетенцій, що у сукупності визначають професійну компетентність фахівця з міжнародної інформації, рівень кар'єрної готовності майбутніх фахівців і створення на основі отриманих даних індивідуальної

СТАНОВЛЕННЯ КАР'ЄРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

акмеограми. Кар'єрна готовність передбачає “спрямоване на планування і побудову кар'єри вираження особистості, що включає її переконання, погляди, мотиви, почуття, установки, налаштованість на поведінку, які забезпечать успішну побудову кар'єри та відповідність очікувань особистості очікуванням кар'єрного середовища” [3]. Кар'єрну готовність визначає рівень сформованості мотивації до майбутньої професійної діяльності, наявність професійних здібностей і співвідношення їх з компетенціями, необхідними для успішної професійної самореалізації, сукупність особистісних позитивних якостей, що впливають на успішність кар'єри, очікування студента по відношенню до власної кар'єри, вміння проектувати цілі майбутньої професійної кар'єри.

В якості діагностувального інструментарію можливе використання опитувальника “Мотивація до кар'єри” (методика А. Ное, Р. Ное), що дозволяє виявити ступінь розвитку кар'єрної інтуїції, кар'єрної причетності, кар'єрної стійкості; тесту “Сфера професійних уподобань” – модифікованого варіанту опитувальника Йовайши, призначеного для оцінки схильностей до різних сфер професійної діяльності (мистецтво, технічні, гуманітарні інтереси, робота з людьми, розумова праця, фізична праця тощо); проєктивного тесту “Кола і лінії” (Е.А. Могілевкін), що характеризує відношення до кар'єри.

Рушійним мотивом, що спонукає особистість робити зусилля щодо розвитку власної кар'єри, є кар'єрна орієнтація – структурний елемент Я-концепції, що відображає ставлення до професійної кар'єри. У зв'язку із цим, вивчення усвідомленості кар'єрних орієнтацій майбутніх фахівців з міжнародної інформації та їх впливу на проектування кар'єри – необхідний компонент комплексної діагностики мотивації до кар'єри. Вирішенню даного завдання сприяє застосування методики “Кар'єрні орієнтації” (Е. Шейн), спрямованої на визначення провідної кар'єрної орієнтації та опитувальника Д. Голланда, згідно з яким вибір кар'єри є вираження поглядів особистості, її життєвої позиції а не випадкова подія.

Отримані в результаті застосування діагностувальних методик дані, необхідні магістрам для складання власної акмеограми. Акмеограма виявляє “особливості професійного самовдосконалення, шляхи досягнення більш високого рівня професійної діяльності” і являє собою “систему вимог, умов і факторів, що сприяють прогресивному розвитку особистості” [5]. У своєму дослідженні ми використовували

спрощений варіант акмеограми – визначення необхідних для успішного кар'єрного становлення професійних компетенцій та умов їх формування. Складання акмеограми здійснюється через зіставлення особистісних здібностей, якостей, знань та умінь з вимогами до професійної компетентності фахівців з міжнародної інформації.

Проектування акмеограми дозволить студенту в подальшому вибудувати цілеспрямований план кар'єрного становлення. Найбільш ефективною формою педагогічного супроводу діяльності магістрів на даному етапі є елективний курс “Планування та управління кар'єрою”, мета якого – знайомство з різними підходами і сучасними методами планування та управління кар'єрою.

В процесі засвоєння програми означеного курсу вирішуються наступні завдання: навчання студентів практичним умінням і навичкам планування та управління кар'єрою; розвиток умінь визначати найбільш ефективні шляхи, засоби і методи досягнення успіху в професійному та посадовому зростанні; розробка алгоритмів і правил складання особистого кар'єрного плану. Підсумком діяльності студентів в рамках даного курсу виступає розробка кар'єрограми – індивідуального плану, що містить набір можливих напрямків кар'єрного росту, цілей реалізації даного напрямку і діяльності щодо їх досягнення.

Обов'язковим елементом кар'єрограми є професійна мета. При цьому цілі можуть бути короткостроковими (освоїти роботу на комп'ютері), середньостроковими (успішно захистити курсовий проєкт), довгостроковими (вступити до аспірантури). Просування до поставленої довгострокової мети здійснюється поетапно, за допомогою вирішення проміжних цілей і самоаналізу кожного етапу. Кар'єрограма ґрунтується на життєвих принципах і правилах та містить конкретні кроки щодо досягнення кар'єрних завдань.

Для практичної реалізації розроблених магістрами кар'єрограми і акмеограми необхідно створення у вищому навчальному закладі кар'єроутворювального середовища – умов, що сприяють особистісному і професійному зростанню студента в процесі професійної підготовки. Доцільно виділити три групи таких умов: ціннісно-мотиваційні, організаційно-педагогічні, технологічні.

Ціннісно-мотиваційні умови сприяють підвищенню мотивації до професійної діяльності в галузі міжнародної інформації, до професійного розвитку та професійного самовдосконалення як рушійну силу кар'єрного зростання; до

СТАНОВЛЕННЯ КАР'ЄРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

усвідомлення цінностей професійної діяльності, до підвищення її престижу.

Дані умови передбачають: включення студентів в роботу різних професійних, творчих і наукових об'єднань та співтовариств (молодіжні центри, міжнародні клуби, студентські союзи, асоціації творчої молоді тощо); ініціацію і заохочення до створення науково-дослідницьких студентських груп в рамках науково-практичних конференцій, форумів, конкурсів науково-дослідницьких проектів; залучення майбутніх фахівців з міжнародної інформації до проведення професійних конкурсів і свят.

Організаційно-педагогічні умови передбачають педагогічну підтримку, супровід, стимулювання і сприяння майбутньому фахівцю з міжнародної інформації в процесі побудови кар'єри. З цією метою необхідно створити в вузі діючі акмеологічні центри, служби профорієнтації та працевлаштування, студентські кадрові агентства, центри кар'єри, консалтингові програми щодо її розвитку та реалізації. Стратегічним напрямком діяльності зазначених служб є психолого-педагогічна та організаційна підтримка і супровід кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації.

Комплексний супровід кар'єрного становлення студента в період навчання у ВНЗ передбачає врахування професійних очікувань і установок; допомога в адаптації до майбутньої професійної діяльності; консультування з проблем особистісного росту і вибору індивідуальної кар'єрної траєкторії; навчання технологіям самооцінки і реалізації особистісного та ділового потенціалу; моніторинг якісних змін в особистісному і професійному розвитку; кар'єрний тьюторінг.

Як показує досвід нашої роботи, важливу роль у становленні кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації відіграє вузівська служба працевлаштування. Ця служба, з одного боку, виступає як посередник між освітніми установами та майбутніми фахівцями, а з іншого – реалізує власні програми сприяння працевлаштуванню студентів. У практиці діяльності даного структурного підрозділу позитивно зарекомендували себе такі форми роботи: ведення бази даних випускників і вакансій в сфері професійної діяльності фахівців з міжнародної інформації; консультування студентів з питань працевлаштування та складання резюме; проведення "Днів кар'єри" і "Ярмарок вакансій"; організація круглих столів з фахівцями і керівниками у даній галузі.

В результаті участі у зазначених заходах

студенти набувають знання про реальну ситуацію на ринку праці, про можливі способи пошуку роботи, про правові аспекти взаємин з роботодавцями, а також уміння аналізувати зміни, що відбуваються на ринку праці, враховувати їх в процесі професійного навчання, скласти резюме тощо.

Створення технологічних умов становлення професійної кар'єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації на етапі професійного навчання передбачає розробку і використання в освітньому процесі кар'єроформувальних форм, засобів і методів навчання – тренінгів, ділових ігор, презентацій, міні-лекцій, професійних майстерень, майстер-класів тощо. В рамках спецкурсу "Планування та управління кар'єрою" ми використовуємо такі тренінги, як техніка самопрезентації, техніка пошуку роботи і ефективного проходження співбесіди, техніка адаптації на новому місці роботи, техніка ефективного кар'єрного зростання.

Великою популярністю у студентів користується така форма, як портфоліо кар'єрного просування, що відображає усі досягнення студентів за період навчання у вузі. Майбутні фахівці з міжнародної інформації включають у портфоліо на власний розсуд ряд документів: список пройдених навчальних курсів з основної галузі діяльності, тренінгів, спецкурсів та семінарів, курсів за вибором; список поза навчальних заходів, у яких магістр брав участь в ролі організатора; перелік посад і доручень, які виконуються студентом протягом навчання; звіти та відгуки про проходження практик; тези доповідей на науково-практичних конференціях; грамоти, подяки, інші форми нагороджень; випускні кваліфікаційну та курсову роботи; рекомендаційні листи від викладачів і кураторів; професійно складені резюме, акмеограма і кар'єрограма.

Як свідчать відгуки випускників, кар'єрне портфоліо є ефективним засобом розвитку кар'єри – його наявність допомагає при працевлаштуванні, при проходженні конкурсу на заміщення вакантних посад, при співбесіді з майбутніми керівниками.

Так як процес кар'єрного становлення є складним і нелінійним, відповідно потребує постійного моніторингу його здійснення.

Продуктом діяльності майбутніх фахівців з міжнародної інформації в процесі кар'єрного становлення може бути розробка дослідницького проекту: "Дослідження можливостей кар'єрного росту сучасного фахівця", "Кар'єра і бізнес", "Тезаурус мудрих думок про кар'єру фахівця",

СТАНОВЛЕННЯ КАР'ЄРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

“Кар’єрний словник фахівця з міжнародної інформації”; курсова робота “Кар’єра в житті і професії” тощо. Результативність спільної діяльності студентів, педагогів, психологів, тьюторів з розвитку кар’єри на етапі професійного навчання виявляється насамперед у збільшенні числа студентів, які успішно працевлаштувалися за фахом після закінчення вузу. Так, згідно з даними про працевлаштування випускників нашого вузу за останні три роки, 57% студентів, що пройшли кар’єрне навчання в рамках розробленої нами моделі, працевлаштувалися за обраною спеціальністю, в той час як з іншого числа студентів – тільки 35%; із загальної кількості студентів, які продовжили своє професійне навчання в аспірантурі 32% – ті, хто спланував цей кар’єрний шлях у процесі вивчення курсу “Планування та управління кар’єрою”. Крім того, 11% випускників за результатами співбесіди та ознайомлення з кар’єрним портфоліо була запропонована посада.

Діагностичним критерієм дослідження результативності впровадження в освітній процес вузу процесуально-змістової моделі становлення кар’єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації виступає особистісно-професійна компетентність, яка оцінюється за динамікою розвитку рівня її компонентів (професійно-комунікативного, соціально-особистісного, соціально-управлінського, креативно-дослідного).

Висновки. Таким чином, відмінною рисою змісту і технології всіх структурних елементів процесуально-змістової моделі становлення кар’єри майбутнього фахівця з міжнародної інформації в процесі вузівської підготовки є спрямованість на створення можливостей і умов формування і розвитку кар’єрної готовності в межах обраної спеціальності; на розвиток особистісно-професійної компетентності, що сприяє кар’єрному росту і реалізації кар’єрного потенціалу та успішному працевлаштуванню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К. А. *Время личности и время жизни* / К. А. Абульханова-Славская, Т. Н. Березина. – СПб.: Алтейя, 2001. – 304 с.
2. Альшевская Н. *Карьера как социальный феномен: сущность, признаки, технологии построения* / Альшевская Наталья // *Социология: теория, методы, маркетинг.* – 2000. – №2. – С. 106 – 112.
3. Вороновська Л. П. *Сприяння ситуаціям відповідального вибору студентами траєкторії професійної реалізації* / Л. П. Вороновська // *Вісник Черкаського університету. Серія:*

Педагогічні науки. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2016. – №1. – С. 11– 15.

4. Поплавська А. П. *Проблема здійснення професійної кар’єри: аналіз зарубіжних та вітчизняних підходів* / А. П. Поплавська // *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України.* – К., 2005. – Т. 7, вип. 1. – С. 250 – 260.

5. Сьюпер Д. Е. *Развитие карьеры: теория представления о самом себе* / Д. Е. Сьюпер. – *Приемная комиссия Колледжа Принстон.* – 1963. – 35 с.

6. Шевченко Н. В. *Вища освіта як механізм формування кар’єрного ресурсу спеціаліста: Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. соціол. наук за спец. 22.00.04.* – Х., 2007. 17 с.

REFERENCES

1. Abulkhanova-Slavskaja, K. & Beriozina, T. (2001). *Vremya lichnosti i vremya zhizni* [The time of personality and the time of life]. St. Petersburg: Altea, 304 p. [in Russian].
2. Alshevskaja, N. (2000). *Kariera kak sotsialnyy fenomen: sushchnost, priznaki, tekhnologii postroyeniia* [Career as a social phenomenon: essence, signs, technologies of construction]. *Sociology: theory, methods, marketing*. Vol. 2, pp. 106–112. [in Russian].
3. Voronovska, L. (2016). *Spriannia sytuatsiiam vidpovidalnoho vyboru studentamy traiektorii profesiinoy realizatsii* [Assistance to situations of students’ responsible choice of the professional realization trajectory]. *Journal of Cherkasy University. Series: Pedagogical sciences.* Cherkasy: Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University, no.1, pp.11–15. [in Ukrainian].
4. Poplavska, A. (2005). *Problema zdiysnennya profesynoyi kariery: analiz zarubiznykh ta vitchyznyanykh pidkhodiv* [The problem of professional career: the analysis of foreign and domestic approaches]. *Problems of general and pedagogical psychology: collection of scientific works of the H.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.* Kyiv, vol.7 (1), pp. 250 – 260. [in Ukrainian].
5. Siuper, D. (1963). *Razvitiie kariery: teoriia predstavleniia o samom sebe* [Career Development: Theory of Self-Representation]. Admissions Committee of College Princeton, 35 p. [in Russian].
6. Shevchenko, N. (2007). *Vyshcha osvita iak mekhanizm formuvannia kariernoho resursu spetsialista* [Higher education as a mechanism for the formation of a specialist career resource]. *Extended abstract of candidate’s thesis.* Kharkiv, 17 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.01.2018